

Ur *Den Kommunistiska Internationalen* N:o 5. (1921)

I. Stepanov

Koncessionerna till utlänningar.

I.

Dekretet från Folkkommissariernas Råd, av den 23. november 1920, angående koncessionerna till utlänningar, uppställer i helt allmänna drag de villkor, under vilka utländskt kapital .kan beviljas rättighet att i Sovjetryssland exploatera vissa naturrikedomar, såsom skog och mineralier. Men redan detta ensamt var tillräckligt att väcka allarm bland bourgeoisin. Varje enskild nationell grupp fruktar nämligen att bli förekommen av de andra.

Ryktena, att koncessionsaffärer med enstaka kapitalistgrupper redan inletts, bidrog icke att lugna de upprörda sinnena. Den franska bourgeoisin gör för sin del anspråk på företrädesrättigheten att exploatera Rysslands samtliga naturrikedomar. Med bittra förebråelser vänder den sig mot de engelska kapitalistgrupper, som redan gjort sig i ordning att underskriva koncessionskontrakten. Har då engelsmännen alldeles glömt, att den franska bourgeoisin förvärvat sig en helig rätt till anspråk på Ryssland genom beviljandet av lån, vilkas återbetalande uppskjutits genom den romanovska dynastins fall? Japan å sin sida höjer protester mot de amerikanska kapitalisterna, som i sin tävlan om koncessioner på Kamtsjatka utan att fråga om lov åsidosätter Japans ensamrätt till fiske och sälfångst.

Efter allt att döma kommer samma ändlösa, motbjudande historia att utspelas i koncessionsfrågan, som då det gällde upphävandet av handelsblockaden mot Sovjetryssland. Ett helt år har redan gått, sedan man förklarade, att återupptagandet av handelsförbindelserna med Ryssland låg inom den allra närmaste framtiden. I slutet av mars blir det nu ett år, sedan vår delegation reste till Västeuropa, visserligen till att börja med i egenskap av delegation från de kooperativa föreningarnas centralförbund. Ententregeringarna ville icke öppet tillstå, att de lidit ett nederlag vid sina försök att strypa den socialistiska republiken. På detta sätt ville de låta påskina, att de med förbigående av sovjetmakten kunde knyta och underhålla handelsförbindelser med de ryska Kooperationerna.

Men här väntade dem ett nytt nederlag. De ryska kooperativa föreningarna förvandlades genast från vitgardistiska till sovjetala arbetar- och bondeorganisationer. I stället för att ha att göra med en faktor, som öppet eller i hemlighet var fientlig mot sovjetmakten, såg Ententregeringarna sig stå inför en maktfaktor av helt annat slag, inför ett sovjetmaktens eget organ. I stället för att få göra affärer med en organisation, vars strävan gick ut på att utnyttja varuutbytet till skada för samhällsordningen i Ryssland, fick de göra upp sina affärer med en sovjetal organisation. Men detta skulle endast ha bidragit till ett ännu starkare bekräftande av sovjetordningen. Det är därför helt naturligt, att bourgeoisin satte alla möjliga och omöjliga krafter i rörelse för att draga ut på tiden med förhandlingarna om handelsförbindelsernas återupptagande. De vitpolska truppers och Wrangels frammarsch väckte på nytt deras förhoppningar, att kontrarevolutionen i Ryssland äntligen skulle ha framgång, och att makten skulle övergå i händerna på en regering, som skulle bli Ententens trogne tjänare.

Ett helt år har nu gått, sedan förhandlingarna om varuutbytet började, och Ententregeringarna har till den grad tilltrasslat frågan om handelsförbindelserna, att blott en energisk påtryckning från Västeuropas proletariat kan få den ur dödvattnet. I annat fall kommer det aldrig att taga slut på de villkor, som alltjämt på nytt uppställs än av den franska, än av den engelska regeringen, än av båda tillsammans, och vilka icke står i något som hälsa sammanhang med det för Ryssland och för Västeuropa lika nödvändiga upphävandet av handelsblockaden.

Koncessionerna har i främsta rummet det målet att förstärka och påskynda den värkan, som varuutbytet måste få. Europas ekonomiska liv har att bära de tunga följderna av det imperialistiska kriget. Det genomkämpar en svår kris, svårare för varje dag, som går. Orsaken till denna kris ligger icke blott i omöjligheten av att återställa den kapitalistiska disciplinen, i omöjligheten av att tvinga arbetarna att fortsätta sitt fordnade levnadssätt och även hädanefter göra slavtjänst, så att bourgeoisin kan rikta sig; vi måste också söka efter orsaken till krisen i den alltjämt växande bristen på bränsle och råmaterial, under vilken Europa ganska kännbart lider. Härtill kommer också bristen på spannmål och andra livsmedel, som gör sitt till att påskynda revolutionens utbrott.

Sedan april 1919 har Ententen mot oss proklamerat en hänsynslös och energisk handelsblockad, som förutom sovjetrepublikens ekonomiska strypande också var avsedd att vara en slags "sanitetskordong" för att hindra den socialistiska smittans spridande från Östern till Västern. Men det råkade vara ett tveäggat svärd, denna blockad, som Ententen betjänade sig av. Man kan icke ostraffat ur de internationella handelsförbindelsernas nät utesluta ett väldigt land, som spelat en stor roll, då det gällde att förse Västeuropa med spannmål (ända till 50 % av den importerade spannmålen kom från Ryssland), bränsle och råmaterial. I stället för att lägga hinder i vägen för den revolutionära rörelsens tillväxt har denna åtgärd tvärtom genom hungerns och arbetslöshetens skärpande på det kraftigaste stärkt och påskyndat den revolutionära kampen.

Men bourgeoisin kan icke helt rätt och slätt medgiva, att den begått en dumhet, och inför allas ögon börja varuutbytet med Sovjetryssland. Trots alla sina hycklande talesätt vet bourgeoisin alldeles för väl, att varuutbytet med Västeuropa kommer att åtföljas av ett ännu starkare bekräftande av den sovjetala samhällsordningen. Under kriget har sovjetmakten hävdat sin *politiska* självständighet; under fredstider har den vunnit *ekonomisk* stadga; och Väst Europas arbetarklass måste få klart för sig, att den enda väg, på vilken den ekonomiska ruinen kan besegras och en högre samhällsform erövrats, går genom socialismen.

Vi kan icke förneka, att blockaden träffat oss mycket hårt. Hela vårt ekonomiska liv har måst utveckla sig under de tänkbarast knappa handelsförbindelser med utlandet. Industri, lantbruk och handel kan blott ytterst långsamt komma i gång, om ej Västeuropa förser oss med industriell utrustning. Industriegrenar, vilkas utveckling i Västern har tagit flera årtionden i anspråk, kan icke hos oss skapas på ett par år och ännu mindre bringas till höjden av fullkomlighet. Utgångspunkten för vårt socialistiska nydaningsarbete är den jämna arbetsfördelning över hela världen, som inaugurerats under det kapitalistiska tidevarvet. Om det socialistiska samhället våldsamt skiljes från hela den övriga världen, så kan det uppbyggas blott långsamt och med den största kraftförbrukning.

Vårt utbyte av varor med Västeuropa skulle dock till att börja med försiggå i ganska långsamt tempo. Storleken av varuutbytet inskränker sig till storleken av vår leveransförmåga, d. v. s. till det kvantum av råvaror, som vi kan lämna i utbyte mot till Ryssland införda industriprodukter. Men vår råämnesindustri och vår handel har lidit starkt avbräck både på grund av det imperialistiska kriget och genom den klasskamp, som vi under tre års tid varit tvungna att föra mot hela den kapitalistiska världen.

Härigenom uppstår alltså en *circulus vitiosus*. Får vi icke från Västeuropa de nödiga maskinerna, lokomotiven, elektriska tillbehören, o. s. v., så kan överskottet av råmaterial, bränsle och spannmål, som vi kan undvara för utlandets räkning, icke växa tillräckligt fort. Å andra sidan är industrins läge i Västeuropa hopplöst, om den icke erhåller det nödvändiga från oss. Till följd av den revolutionära jäsningen i Orienten kommer snart Occidentens förseende med råvaror och livsmedel att märkbart minskas. Det amerikanska kapitalets ocker och utsugning kommer ytterligare att ökas.

Vi föreslår nu det västeuropeiska kapitalet att övertaga koncessioner och härigenom påskynda utvinnandet av Rysslands omätliga naturrikedomar. Koncessionärerna kan importera de produktionsmedel, av vilka vi är i saknad; de kan hitföra ett visst antal kvalificerade arbetare och tekniska förmågor, som vår inhemska industri ej är i stånd att ställa till förfogande. Det västeuropeiska kapitalet utjämnar sin räkning med oss genom en del av avkastningen, samtidigt som det på jämförelsevis kort tid och i betydlig grad kunde höja Europas tillgodoseende med byggnadsvirke, trämassa, stenkol, spannmål o. s. v.

Vi fruktar på intet sätt, att den revolutionära vågen i Västeuropa härigenom skulle kunna bringas att lägga sig; denna rörelse är tillräckligt kraftig; den proletära revolutionen i Västern kan icke hindras genom ökad tillförsel av spannmål, råvaror och bränsle.

Bourgeoisin i Västeuropa vet blott allt för väl, att dessa koncessioner kan förbättra det världsekonomiska läget i allmänhet och arbetarklassens i synnerhet. Bourgeoisin vet, att de ryska skogarnas och bergvärkens exploatering kommer att inbringa den en stor vinst, och att den icke behöver frukta för sina kapitalplaceringars säkerhet, då den nedlägger dem i de koncessionerade företagen, om den blott en gång för alla avsäger sig försöken att med militär makt strypa den proletära diktaturens land. I Västern vet man att riktigt uppskatta en dylik kapitalplacerings säkerhet och höga rentabilitet. Härifrån härleder sig också bourgeoisins harmfulla rop i de större staterna, att den anser sig förekommen och förbigången, så snart den hör talas om, att någon, vem det vara må, redan erhållit koncessioner hos oss.

Nu börjar samma oroliga, besinningslösa jäktande, samma intrigspel, som när det var frågan om handelsförbindelsernas återupptagande. Sådant som läget nu är, finnes ingen enda utväg för bourgeoisin. Varthän den än vänder sig, ser den antingen en revolutionär tillspetsning av motsatserna i sina egna länder eller också befestandet av den socialistiska samhällsordningen hos oss, vilka bägge omständigheter tillsammans kommer att omöjliggöra fortvaron av det kapitalistiska herraväldet i Västern.

II.

Det antagandet vore falskt, att koncessionerna för oss endast skulle vara ett medel att så snart som möjligt göra ett slut på den hunger och den köld, under vilkas verkningar vi har att utstå så många lidanden. Koncessionerna får på intet sätt uppfattas såsom blott och bart ett medel till återställandet av allt det, som berövats oss under dessa sex års krig. De är fastmera ett medel att hastigast möjligt övergå från de socialismens politiska premisser, som vi tillkämpat oss, till ett faktiskt förverkligande av socialismen i alla sociala förhållanden. Koncessionerna är en extra hävstång, som vi tar i bruk för att verkställa kapitalismens övergång genom proletariats diktatur till det kommunistiska samhällsskicket.

Vi vet alla, att den tekniska grundval, som vi ärvt efter kapitalismen, är ett alltför svagt stöd för arbetarklassens diktatur, även om denna grundval icke fullständigt förstörts genom kriget. Till sitt antal är dock arbetarklassen endast en bråkdel av hela befolkningen. På alla sidor omgiven av småborgerliga former, är den i saknad av de gynnsamma objektiva betingelserna för skapande socialistiskt arbete. Ja, det är blott med möda, som det lyckas arbetarklassen att bekämpa den småborgerliga andan inom sina egna lager.

Vid återställandet av den genom kriget förstörda industrin kommer kapitalet att slaviskt fasthålla vid de betingelser, det ärvt från tiden före kriget. Det åsyftar snarare ett återställande än ett uppbyggande på nya grundvalar. Här ställer sig egendomsförhållandena såsom ett nästan oöverstigligt hinder i vägen för industrins, lantbrukets och handelns tekniska rationalisering. Kapitalisten skall vilja sätta sitt företag i gång på samma plats som fordom, emedan han där har sina domäner, sina gruvor och bergvärk, även om dessa redan är halvvägs exploaterade. Han skall vilja återvända till ångdrift, emedan en eller annan ångpanna stannat i hans ägo.

Han skall vilja uppföra byggnaderna efter de gamla ritningarna, emedan de gamla fabrikernas grundmurar ännu finnes i behåll. Han skall vilja minska utgifterna så vitt möjligt är och så skyndsamt sig göra låter sätta företaget i gång, emedan hans konkurrenter annars kunde förekomma honom, eller emedan hans kreditorer icke skulle vilja vänta. På detta sätt, med kapitalets tillhjälp, dikterar det förflutna punkt för punkt sin vilja för den industrielle företagaren. Den moderna teknikens fordringar kan i enstaka fall skaffa sig gehör blott på det villkor, att de ingår en kompromiss med det gamla.

Genom tillintetgörande av kapitalistisk och feodal egendom har proletariatet röjt marken och grunden, har det löst industrins bojar. Fritt och rationellt kan det gå till lösandet av de industriella problemen. Det gamla, det förgångna är blott en anknytningspunkt vid dess nydaningsarbete. Grundvalarna för detta nydaningsarbete är de av naturen skapade betingelserna och de möjligheter, som erbjudes av den moderna tekniken. Med en frihet nästan utan gräns kan proletariatet gå till mötes nutidens alla ekonomiska växlingar, gå till mötes det arv från historiens förflutna, som samlats icke blott under ångans industrikapitalistiska epok utan också i många väsentliga drag t. o. m. under den handelskapitalistiska epoken. Det kan gå till det ekonomiska uppbyggandet enligt en fri, rationellt utarbetad, *modern plan*, och utan att skrämmas av det benangel från en gammal, för alltid svunnen tid, som kallas grundägarerätt.

Utdelandet av koncessioner vore intet *revolutionärt* steg, om sovjetmakten härigenom blott avsåg att vinna rådrum, att skaffa utvägar för de löpande behoven, att företaga de eller de förbättringarna eller reparationerna. I sådant fall hade vi att göra med ett maskerat lån, som i själva verket vore lika improduktivt och lika onyttigt för vårt ekonomiska liv såsom sådant, som alla andra improduktiva lån.

Men i verkligheten kommer de koncessionerade företagen att vara en beståndsdel av ett stort och enhetligt program, som ställer i utsikt återuppbyggandet av vår ekonomi enligt fullständigt nya principer. Där det kapitalistiska samhället stannar i stöpet genom tveksamma, obetydliga "halvreform", där går den proletära makten rationellt, fritt och *revolutionärt* till märket.

Under slutet av förra året utkom ett stort samlingsverk med titeln Elektrifieringsplan för Ryska Socialistiska Federativa Sovjetrepubliken". Verket innehöll uppsatser av en mängd framstående fackmän på elektroteknikens område, som behandlade frågan från olika synpunkter. Dessa uppsatser var grundade på talrika, delvis redan utkomna, delvis under tryck liggande förberedande avhandlingar, som ingående och allsidigt behandlade vår ekonomiska fråga i samband med elektrifieringsplanerna. Den omfångsrika, till större delen av kamrat G. M. Krisjanovskij författade inledningen innehöll en utomordentligt klar, djup och allsidig översikt över dessa arbeten, och vittnade om, att författaren icke blott är en snillrik elektrotekniker utan också en framstående ekonom, som är i besittning av den sällsynta gåvan att kunna framställa sina tankar strängt vetenskapligt och tillika klart och tydligt, genomtänkt och noga detaljerat samt med en beundransvärd teoretisk överskådighet.

Samlingsverket bjuder mycket mera, än dess titel utlovar, ty det elektrifierade Ryssland blir ett helt och hållet nytt Ryssland, ett det tjugonde århundradets Ryssland, som avskakar alla grundägarerättens bojar. Det blir ett land med planmässigt organiserad och socialiserad produktion, som omfattar ej blott industri och handel men också lantbruket. Det blir landet med den största rationella produktion, som kan uppnås av den moderna vetenskapen; en Arbetets republik, som en gång för alla avskaffar allt slöseri med arbetskraft. Med ett ord sagt, det blir ett land, där socialismen är *förverkligad*, trappan till det kommunistiska världssamhället.

De är inga fantaster eller drömsiare, inga utopister, dessa män, som presterat ett sådant väldigt förberedande arbete. De är praktici, som mäter och kontrollerar varje steg, varje projekt i fråga om våra ekonomiska möjligheter. De påståenden, de kommer med, är icke gripna ur luften. Det är den moderna teknikens *fordringar*, vars bud hittills negligerats på grund av de kapitalistiska formernas snäva gränser. Denna plan, till vars förvärligande landets socialistiska härskarmakt nu skrider, är icke mindre realistisk än vilken som helst annan plan, som av teoretiskt och praktiskt skolade ingenjörer utarbetas för ett kapitalistiskt företag. Hela skillnaden ligger däruti, att vi vill skaffa ur världen alla kapitalistiska företagare och på samma gång alla skrankor och hinder, och att vi betraktar hela den socialiserade hushållningen på samma sätt, som den enskilde kapitalisten betraktar sitt privata företag.

På grund av bristande utrymme är jag tyvärr förhindrad att ingående referera detta märkliga, av fackmän författade samlingsverk, där varje kapitel är en anklagelse mot kapitalismen, framställer dess rovgiriga och om okunnighet vittnande exploatering av naturrikedomarna, dess häpnadsväckande irrationalitet och dess slöseri med levande människokraft. Jag vill blott nämna, att ett *samhälleligt* och planmässigt utnyttjande t. o. ni. av de knappa inventarier, vi ärvt från den kapitalistiska epoken, kan åstadkomma en värkan, många gånger större än den hittills uppnådda. (Läs "Betingelser för och utkast till Nordrysslands elektrifiering".)

Med ledning av kamrat Krisjanovskijs redogörelse antog åttonde sovjetkongressen detta program, som i sig innehåller Rysslands fullständiga pånyttfödelse, och som kommer att skänka vår arbetarrepublik en vidsträckt och fast grundval. Utförandet av denna plan, åtminstone i dess huvudsakliga delar, är beräknat att taga en tid av 10 år. Författarna har icke inskränkt sig till att blott utarbeta själva programmet. De har också påvisat, hur vi genom ett följdriktigt tillvägagångssätt kan förvandla det till ett *utförbart* program, ett program, som är möjligt att förverkliga i. o. m. med tillhjälp av våra egna, genom det imperialistiska kriget och de därpå följande angreppen från den kapitalistiska världen undergrävda och ytterligt försvagade krafter. De har påvisat, att dessa kolossala arbeten, som först efter åtskilliga år kan uppvisa fullt tillfredställande resultat, enligt planen kan fördelas på sådant sätt, att vissa av dessa resultat redan på jämförelsevis kort tid kan komma landsbygden till godo. Ja, genom att börja med arbeten, som kommer att draga ganska obetydliga kostnader, L ex. den rationella exploateringen av Nordrysslands skogar, är vi inom kort tid i besittning av de medel, som är nödvändiga för utförandet av programmets mera komplicerade och viktiga delar.

Förvärligandet av detta förvånansvärda men samtidigt nyktra och realistiska program kommer att under loppet av 10 år icke kräva mer än häkten, kanske icke mer än en tredjedel av de summor, som Romanov och Kerenskij förslösade under de tre årens imperialistiska krig.

Likväl vill vi med raska steg uppnå vårt mål. Det kommer att lyckas oss att avsevärt förkorta den utsatta tiden, om Västeuropas kapital, lockat genom utsikten till höga vinster och därtill tvunget genom den alltmer tilltagande bristen på spannmål, bränsle och råvaror, övertager en del av de koncessioner, som erbjudes det. På detta sätt skall del -västeuropeiska kapitalet snabbare komma i besittning av den hägrande vinsten och större kvantiteter behövt råmaterial o. s. v., än vad som vore möjligt under ett långsamt försiggående varuutbyte. Vi i vår tur kommer härigenom att påskynda utförandet av vissa punkter på vårt program och alltjämt förses med medel till dess snabba förvärligande.

Framställningen är klar och tydlig. Genom affärer av detta slag skulle kapitalisterna fullfölja sina kapitalistiska mål, medan däremot det socialistiska samhället skulle få full frihet att sträva mot sin egen socialistiska framtid.

Men just detta är ett vägande skäl för kapitalisterna att med största betänksamhet och fruktan kritisera våra förslag.

De förstår mycket väl, att våra förslag innebär icke endast ett erbjudande till dem själva utan samtidigt ett upprop och en maning till all världens proletärer.

Genom koncessionernas beviljande i samband med återuppbyggandet av vår ekonomi på ny grundval vill vi till all världens proletärer ropa: se, med hur ringa medel vi kan förvandla världen, från att ha varit ett hälvet för arbetarklassen, till ett ljust och fröjdefullt paradiset! Se, hur ringa dessa medel är i jämförelse med kostnaderna för underhållet av hästar, flottor och hela den kapitalistiska förtryckarapparaten !

Se på de fjätrar, med vilka kapitalismen har fängslat icke blott er själva utan hela produktionstekniken!

Er uppgift är det att krossa dessa fjätrar!

I. STEPANOV.

Innehållsförteckning till tidskriften [Den Kommunistiska Internationalen](#)